

דברי פתיחה

תלמידי הגר"א שעלו בתחילת המאה הי"ט לארץ ישראל בעקבות מה שהבינו כציווי של רבם הגדול הותירו את חותמם בחומר וברוח. אין ספק, הם פעלו מתוך תחושת שליחות ומודעות עמוקה לתפקידם וליכולתם לשנות את המציאות בארץ ובעם, וכך, ובבהירות רבה, ראו את תפקידם; אולם, ועל כך ייאמר 'למותר לציין', ספק גדול הוא אם חזו את העניין המחקרי שיעוררו הם ומפעלם לעתיד לבוא.

והנה, בעת הזו, עניין מחקרי זה שריר וקיים, ולא זו בלבד, הוא לובש לעיתים חזות סוערת מרובת מחלוקות ופולמוסים מקצועיים ואידיאולוגיים בכל הקשור למניעיהם, להישגיהם ולציפיותיהם. בקובץ המובא בזאת לפני הקורא מובאים מפירותיו של יום העיון שנערך במכללה אפרתה בחודש תשרי תש"ע ביוזמת המכללה ובשיתוף ועדת ההיגוי של כנס משפחת ריבלין שנערך באותה עת. בהרצאות שניתנו, אין המיקוד מוסב לשאלות הגדולות, ולא לסערות הפולמוסים המלוות אותם; במלוא הזהירות המתחייבת נאמר כי בלקט מאמרים זה מדובר בעיקר בנקודות ספציפיות, מהן היסטוריות וחברתיות, מהן קשורות להגותם של הגר"א ותלמידיו ואף לפולקלור שהתפתח סביבם. כך נמצא בלקט מאמרים הנוגעים בפריה ההגותי והטקסטואלי של 'משנת' הגר"א והשפעתה בספרות המחשבתית שנכתבה על ידי תלמידיו ובפרשנותה; אחרים עוסקים בהשפעתה על הישיבה הליטאית, בהשקפות העולם של תלמידי הגר"א ובמפעלותיהם בארץ הקודש. הנה כי כן פכים קטנים לפנינו, אך בהצטרפם לפסיפס הגדול של מחקר 'תלמידי הגר"א', הופך פסיפס זה - כך נקווה - לעשיר ולמעניין יותר.

אנו מבקשים להודות לקוראים ולבודקים שהשכילו לחזק את הפן המדעי של המאמרים, וכמובן, למרצים ולכותבים על תרומתם לקובץ זה. ומקווים אנו שזוויות הראיה הבאות לידי ביטוי בדברים המובאים בזאת יוסיפו נדבך לבניין הגדול עד בלי קץ שנכתב על הגר"א ועל בית מדרשו.